

Mossornas Vänner
på Svenska västkusten

Information till medlemmar
och intresserade

1977

1

DECEMBER

Vad är Mossornas Vänner ?

Helt enkelt en samling naturintresserade västkustbor som gärna vill utforska och kartlägga mossfloran i sin del av Sverige. Från början en mindre krets kring Tomas Hallingbäck som under en rad år prickat in mossor runt Göteborg. Så småningom även med förgrening ned i södra Halland.

Mossornas Vänner är en helt ideell sammanslutning som hålls ihop av det gemensamma intresset för natur i allmänhet och mossorna i synnerhet. Vi delar naturligtvis gärna med oss av kunskaper och herbariematerial inbördes och håller även dörrarna öppna utåt.

En rad gemensamma utflykter har resulterat i trevliga upptäckter och ovärderliga personliga kontakter.

MOSS-INVENTERINGEN i GÖTEBORGSTRAKTEN

En lägesrapport. Del I.

T.Hallingbäck

Sällskapet "Mossornas Vänner på svenska västkusten" (MV)-s inventering av blad- och levermossfloran i Göteborgs omgivningar tog sin början så smått redan våren 1976. Det var efter en exkursion till Nödinge (den klassiska lokalen för *Campylopus atrovirens*) som Harry A, Sven F och jag började att planlägga en exkursionsverksamhet av ett mer organiserat slag. Tanken var att exkursionernas resultat och behållning inte bara skulle vara till glädje för oss själva utan även för andra mossintresserade. Detta skulle spridas i form av en sammanfattande skrift om mossornas frekvens och utbredning i dessa trakter.

För att fördela utflyktsmålen på ett likformigt sätt runt Göteborg ritade vi på kartan en rektangel med Göteborg i mittlinjen. Rektangeln begränsas av Frillesås i söder och Lilla Edet i norr, yttre skärgården i väster och Alingsås i öster. Dess yta är 5 X 9 mil. Den indelas i rutor, 5 X 5 km stora, sammanfallande med de ekonomiska kartbladen. Rutorna blev 184 i antal.

Nu insåg vi att vi aldrig skulle hinna besöka alla dessa rutor inom en rimlig tid, och därför lät vi 4 rutor bilda en "storruta". Antalet storrutor blev då 47 .

Arbetet har i inventeringens första skede inriktats på att besöka varje storruta minst en gång och sedan redovisa resultaten i en lägesrapport . För närvarande har 28 av de 47 storrutorna blivit besökta. Så det kommer att dröja minst 2 år innan lägesrapport nr 2 kan redovisas.

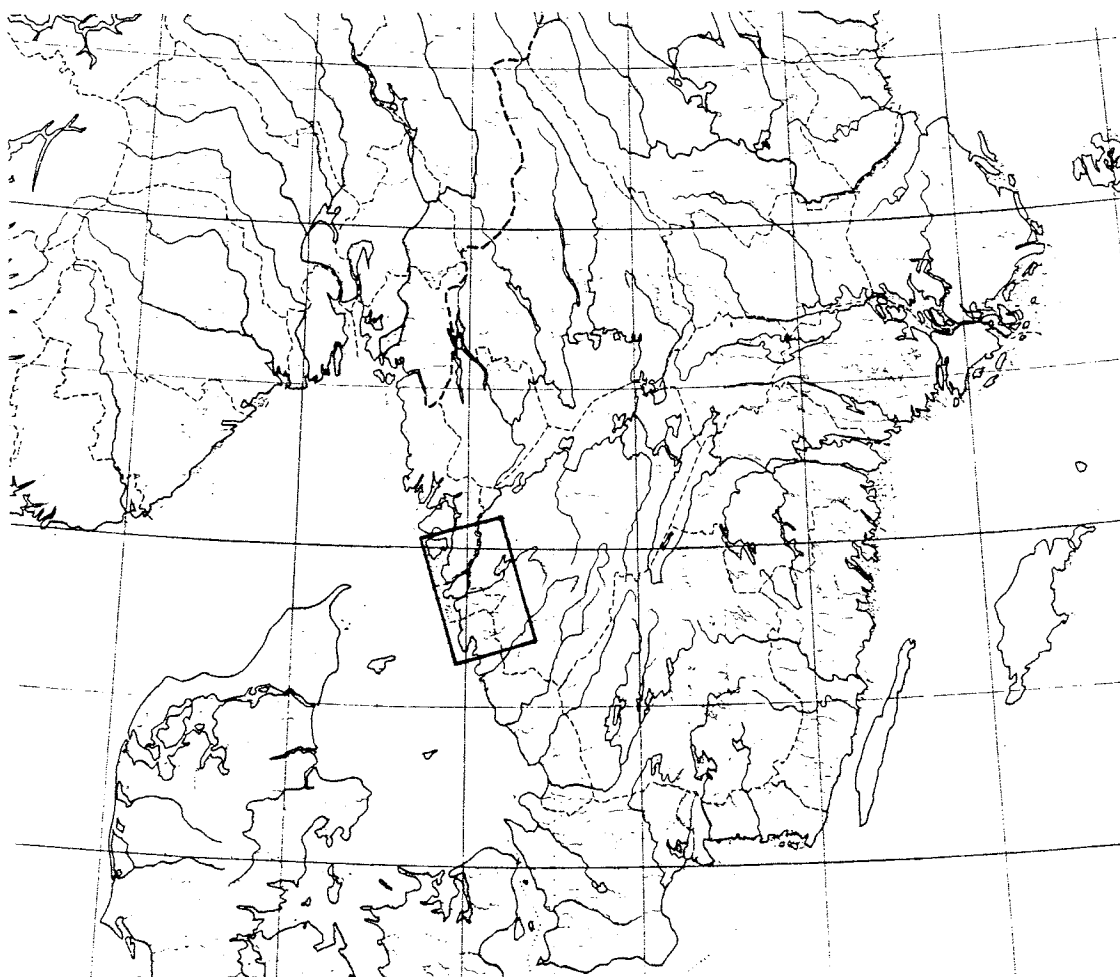
Varför vi avger en lägesrapport redan nu beror på att Botaniska Muséets mossherbarium blivit genomgången, där förmodligen största delen av uppgifterna om Göteborgstraktens mossor finns bevarade. Till dessa uppgifter har våra egna och litteraturuppgifter lagts.

Till en början vill jag presentera en förteckning över Göteborgstraktens levermossor. En motsvarande över bladmossorna kommer förhoppningsvis i nästa nummer av tidningen.

För att inte listan skall bli för utrymeskrävande, citerar jag inte några fullständiga lokaluppgifter utan sammanfattar endast frekvensen med allm/t.allm/m.allm osv . I de fallen det finns färre än 6 fynd i området anger jag namnet på socknen. Angivna årtal syftar på insamlingsår.

Eftersom inventeringen inte beräknas bli klar förrän under 1990-talet har jag strävat efter att redan nu använda de allra modernaste namnen på levermossorna. Många namn är därför nya och ovana för de flesta. Men att redan nu använda de senaste rönen och kanske riktigaste namnen sparar säkerligen arbete. Nomenklaturen och artavgränsningarna följer Grolle R. : Verzeichnis der Lebermoose Europas und benachbarter Gebiete. (i Feddes Repertorium 87, sid 171-279, 1976).

Några kommentarer till Grolles artavgränsningar. *Cephalozia affinis* inkluderar han i *C.lunulifolia*. *C.compacta* i *C.connivens*. *Lophozia pophyrleuca* och *L.guttulata* räknar han som samma art d v s *Lophozia guttulata*.

GÖTEBORGS-områdets läge.

- Anastrophyllum michauxii (F.Web.)Buch ex Evans :Angered sn. Östad sn. St.Lundby sn. Valla sn (1961 H.P.).
- Anastrophyllum saxicola (Schrad.)Schust. (=Sphenolobus saxicola) : Nödinge sn., Tölö sn, Angered sn.
- Aneura pinguis (L.)Dum. (=Riccardia pinguis) : t.allm. i hela området.
- Anthelia juratzkana (Limpr.)Trev. Angiven från Nödinge sn.
- Anthoceros punctatus L. : Göteborg , släp(1912).
- Asterella gracilis (F.Web.)Underw. (=A.ludwigii) : Göteborg(=Slottskogen).
- Barbilophozia atlantica (Kaal.)K.Müll. : Fjärås sn. Valla, Lycke, Solberga, Håltå,.
- Barbilophozia attenuata (Mart.)Loeske (=Orthocaulis attenuatus) : allm i hela området.
- Barbilophozia barbata (Schmid. ex Schreb.)Loeske : allm.
- Barbilophozia floerkei (Web. et Mohr)Loeske (=Orthocaulis floerkei) : Härryda sn., Ejärketorp, Örgryte, Skepplanda, Lindome, Härryda, Solberga, Fjärås m fl
- Barbilophozia hatcheri (Evans)Loeske : t.allm i omr. (bl a Lindome, Råda, Härryda).
- Barbilophozia kunzeana (Hüb.)Gams (=Orthocaulis kunzeanus) Örgryte(1975). förbisedd ?
- Bazzania trilobata (L.)S.Gray : allm inom hela området
- Blasia pusilla L. : Romelanda sn. Göteborg, Angered, Lundby, Fotskäl.
- Blepharostoma trichophyllum (L.)Dum : allm i hela området.
- Calypogeia arguta Mont. et Nees : Romelanda sn., Partille sn., Lindome sn. Kungälv (1895).
- Calypogeia fissa (L.)Raddi : t.allm. i hela området.
- Calypogeia integristipula Steph.(= C.meylanii), allm.
- Calypogeia muelleriana (Schiffn.)K.Müll., allm.
- Calypogeia neesiana (Mass.et Carest.)K.Müll. , t.allm.
- Calypogeia sphagnicola (H.Arn. J.Perss.)W.& L., t.allm.
- Calypogeia suecica (H.Arn.& J.Perss.)K.Müll.: Östad: Ramdalen(1975)
- Calypogeia trichomanis (L.emend.K.Müll.)Corda : ihopblandad tidigare med C.integristipula m fl.:Östad(1930)
- Cephalozia ambigua Mass. Vättlefjäll (1975), förväxlad med former av C.bicuspidata.
- Cephalozia bicuspadata (L.)Dum. , allm.
- Cephalozia catenulata (Hüb.)Lindb. Romelanda, Östad, Härryda .
- Cephalozia connivens (Dicks.)Lindb. Östad, Göteborg, Bollebygd, Råda, Härryda, Partille, Bergum, Lerum.
- Cephalozia lammersiana (Hüb.)Carr.: Romelanda(1971).
- Cephalozia leucantha Spruce : Härryda (1920).
- Cephalozia loitlesbergeri Schiffn., t.allm.
- Cephalozia lunulifolia (Dum.)Dum.(= C.media), allm.
- Cephalozia macrostachya Kaal.: Örgryte, Horred, Bergum, Fässberg, Källered.
- Cephalozia pleniceps (Aust.)Lindb. Östad, Fotskäl, Härryda, .
- Cephaloziella divaricata (Sm.)Schiffn., allm.
- Cephaloziella hampeana (Nees.)Schiffn. : Angered, Starrkärr (1932) .
- Cephaloziella rubella (Nees.)Warnst., t.allm.
- Cephaloziella subdentata Warnst. Göteborg(Bot.trädg.) troligen förbisedd.
- Chandonanthus setiformis (Ehrh.)Lindb. : Lindome, Partille, Ytterby, Angered, Landvetter, Nödinge.(1903 & 1977).
- Chiloscyphus pallescens (Ehrh.ex Hoffm.)Dum., allm.
- Chiloscyphus polyanthos (L.)Corda, t.allm.
- Cladopodiella fluitans (Nees in Funck)Joerg. : Härryda. (troligen förbigången).
- Cladopodiella francisci (Hook.)Joerg. : Bergum, Landvetter, Göteborg(Bot.trädg.)
- Cololejeunea calcarea (Lib.)Schiffn., 1 lok.= Romelanda (Ranebo lund).
- Conocephalum conicum (L.)Lindb.: Östad, Nödinge, Fässberg, Torslanda, Ranebo, Fjärås, Fotskäl.
- Diplophyllum albicans (L.)Dum., allm.
- Diplophyllum obtusifolium (Hook.)Dum., allm.
- Douinia ovata (Dicks.)Buch, Nödinge, Fjärås, Bergjum, Backa, Fotskäl(1977), Romelanda(1977), Fässberg, Råda, Backa, Håltå, St.Lundby, Bältinge.
- Fossombronia foveolata Lindb.(=F.dumortieri), : Östad, Fjärås.
- Fossombronia wondraczekii (Corda)Dum. Göteborg(Bot. trädg.1976), Tölö (Gåsvadeholm 1923).
- Frullania dilatata (L.)Dum., allm.
- Frullania fragilifolia (Tayl.)Gott., t.allm.
- Frullania tamarisci (L.)Dum., allm.

Geocalyx graveolens (Schrad.) Nees. : Härryda (S om St. Färsjön 1920).

Gymnocolea inflata (Huds.) Dum. , allm.

Gymnomitrium obtusum (Lindb.) Pears. , Nödinge, Sätilla, Fotskäl (1977), Björlanda, Fjärås, Partille, Fässberg.

Harpanthus scutatus (Web. & Mohr) Spruce, Romelanda (1976).

Jamesoniella autumnalis (Dc.) Steph. , t. allm.

Jungmannia caespiticia Lindenb. Härryda (1977), Bollebygd (1934).

Jungermannia gracillima Sm. (=J. crenulata), allm.

Jungermannia leiantha Grolle (=J. lanceolata), Östad, Fjärås (1921), Härryda (1920)

Jungermannia pumila With. Angered sn (1975)

Kurzia pauciflora (Dicks.) Grolle (=Lepidozia setacea) Bollebygd, Örgryte, Härryda, Bergum, Lerum.

Lejeunea cavifolia (Ehrh.) Lindb. allmän

Lepidozia reptans (L.) Dum. allmän

Lophocolea bidentata (L.) Dum. allmän

Lophocolea cuspidata (Nees) Limpr. : Starrkärr, Örgryte, Fjärås (1921), Lerum (1924), Håltå (1933)

Lophocolea heterophylla (Schrad.) Dum. mycket allmän

Lophocolea minor Nees. : Angered sn + Ytterby sn.

Lophozia ascedens (Warnst.) Schust. Ej i undersökningsområdet. Endast 2 km ö om gränsen (Hjelmared)

Lophozia badensis (Gott. ex Rabenh.) Schiffn. (=Leicolea badensis) : Göteborg (Bot. trädgården) 1975

Lophozia bicrenata (Schmidt ex Hoffm.) Dum. (=Isopachis bicrenatus) t. allmän.

Lophozia collaris (Nees.) Dum. (=Leicolea mülleri) : Töllsjö/Cantarås 1936.

Lophozia excisa (Dicks.) Dum. Släp sn, Lindome sn, Bohus sn, Skepplanda, Backa ? (1900).

Lophozia guttulata (Lindb. et H. Arn.) Evans (=L. porphyroleuca) : Landvetter, Härryda (3 olika lok.), Källered, Backa.

Lophozia incisa (Schrad.) Dum. Romelanda, Östad, Töllsjö, Härryda (flera lok.).

Lophozia longidens (Lindb.) Macoun. tämligen allmän

Lophozia silvicola Buch : allmän

Lophozia sudetica (Nees in Hüb.) Grolle (=L. alpestris) tämligen allmän i hela området.

Lophozia ventricosa (Dicks.) Dum. m. allm. troligen förväxlad med L. silvicola.

Lunularia cruciata (L.) Dum. Växthusflykting : bl a i Göteborg (Bot. Trädg. 1956).

Marchantia polymorpha L. täml. allm.

Marsupella aquatica (Lindenb.) Schiffn. : Landvetter, Partille, Fjärås, Lindome, Bergum, Lerum.

Marsupella emarginata (Ehrh.) Dum. t. allm.

Marsupella funckii (Web. et Mohr.) Dum. : Nödinge (1896), Härryda, Råda, Källered, Bergum, Landvetter.

Marsupella sphacelata (Girs. in Lindenb.) Dum. : Sätilla, Rödbo, Tölbö, St. Lundy, Fjärås, Alingsås (1938).

Metzgeria conjugata Lindb. Bohus, Sätilla, Lycke, Romelanda, Jörlanda, Fjärås, Partille.

Metzgeria furcata (L.) Dum. : allmän

Mylia anomala (Hook.) S. Gray : allmän

Mylia taylorii (Hook.) S. Gray : mindre allmän bl a Romelanda, Töllsjö, Askim, Partille, Lerum, Håltå.

Nardia compressa (Hook.) S. Gray : Sätilla, Hyssna, Lindome Romelanda, Västerlanda, Hyssna, Landvetter, Härryda.

Nardia geoscyphus (De Not.) Lindb. : mindre allmän bl a Angered, Romelanda, Sätilla, Örgryte, Onsala.

Nardia insecta Lindb. ? "flerstädes enl. J. Persson 1896. Tveksam uppgift !

Nardia scalaris S. Gray : allmän

Nowellia curvifolia (Dicks.) Mitt. täml. allmän.

Odontoschisma denudatum (Nees in Mart.) Dum. : Lerum, Östad sn, Bollebygd sn, Hyssna, Källered, Fässberg, Härryda (1921), Bergum (1920).

Odontoschisma sphagni (Dicks.) Dum. : allmän

Pellia endiviifolia (Dicks.) Dum. : Valla sn (Sundsby) Bohus, Torslana (Tumlehed 1945).

Pellia epiphylla (L.) Corda : mycket allmän

Pellia neesiana (Gott.) Limpr. Sällsynt, endast : Göteborg (Ånggården 1918).

Phaeoceros laevis (L.) Prosk. Horred sn (1936),

Plagiochila asplenioides (L. em. Tayl.) Dum. allmän

Plagiochila porelloides (Torr. ex Nees.) Lindenb. allm.

Porella arboris-vitae (With.) Grolle (=P. laevigata) : Pileröd, Rödbo sn (1930).

Porella cordaeana (Hüb.) Moore : mindre allmän

Porella platyphylla (L.) Pfeiff. : tämligen allmän

Preissia quadrata (Scop.) Nees. : Bohus sn, Östad sn,

Ptilidium ciliare (L.)Hampe : mycket allmän

Ptilidium pulcherrimum (G.Web.)Vainio : mycket allmän

Radula complanata (L.)Dum. tämligen allmän

Radula lindbergiana Gott.: Göteborg, Romelanda sn,
Råda(Kajåsen), Solberga(1940), Östad (1939).

Reboulia hemisphaerica (L.)Raddi : Romelanda, Lycke,
Bohus(fästningen), Släp(1918), Partille, Solberga,
Onsala (1920).

Riccardia chamedryfolia (With.)Grolle (=R.sinuata) :
Fjärås(Dal,C.S.1921).

Riccardia latifrons (Lindb.)Lindb. m.allm.

Riccardia multifida (L.)S.Gray Östad sn., Fotskäl sn.

Riccardia palmata (Hedw.)Carr. : Härryda(1920),
Lerum (1922).

Riccia beyrichiana Hampe ex Lehm.: Solberga sn

Riccia bifurca Hoffm. ? enl. J.Persson 1896 "flerstädes"

Riccia crystallina L. : Göteborg, Klöverön,

Riccia duplex Lorbeer. : Släp(1912, det S.Arnell).

Riccia fluitans L.:Göteborg, Rödbo sn, Släp sn,
Göteborg, först samlad 1854 i Gbg !

Riccia glauca L. : Tölö enl. Scheutz 1873

Riccia sorocarpa Bisch. : mycket allmän

Riccia warnstorffii Limpr. Göteborg (1922)

Scapania compacta (Roth)Dum. tämligen allmän

Scapania curta (Mart.)Dum. : Råda, Solberga, Skepp-
landa, Romelanda, Askim, Lerum.

Scapania degenii Schiffn. Sättila (1976).

Scapania gracilis Lindb. Fässberg
(1919).

Scapania irrigua (Nees.)Gott.: mindre allmän

Scapania lingulata Buch : Partille sn, Angered (1974),

Scapania mucronata Buch: mindre allmän

Scapania nemorea (L.)Grolle (=S.nemorosa) : allmän

Scapania paludicola Loeske et K.Müll. tämligen allmän

Scapania scandica (H.Arn et Buch)Mácv.: mindre allm.

Scapania subalpina (Nees in Lindenb.)Dum. : Landvetter
(1940), Bergum(1920).

Scapania umbrosa (Schrad.)Dum.: Romelanda(1974),
Härryda, Östad, Björketorp.

Scapania undulata (L.)Dum. : mycket allmän

Sphenobolus helleranus (Nees in Lindenb.)Steph.:

(=Crossocalyx h.): Sättila, Härryda, Lerum, Landvette

Sphenobolus minutus (Schreb.)Berggr.: mindre allmän

Targionia hypophylla L. ??? enl Hartman 1864 funnen
vid Saltkällan i Gbg av A.Afzelius, belägg saknas !

Trichocolea tomentella (Ehrh.)Dum.: Fjärås sn, Sättila,
(1976), Skepplanda(1976), Råda(M.P.Larss.),Järlanda
Östad(Ramdalen).

Tritomaria exsecta (Schrad.)Loeske : Östad sn(Ramdalen
1975).

Tritomaria exsectiformis (Breidl.)Loeske: mindre allm.

bl a Gräfsnäs & St.Lundby (1976), Lerum, Härryda.

Tritomaria quinqueidentata (Huds.)Buch : allmän

LITTERATUR

årtal:

- 1882 Grönvall, A.L. Berättelse om en bryologisk resa i
Boh. med understöd av K.Vet.Akad. utförd 1881.
Öfvers.K.Vet.Akd.Förh. 1882 Sthlm.
- 1896 Persson, John Bidrag till Vesterg. & Boh. mossflora.
Bot.Not.
- 1911 Persson, Herman Några mosslokaler i Göteborgstrakten
Bot.Not.
- 1912 Persson, Herman Ytterligare bidrag till kännedom om
mossfloran i Gbg-trakten. Bot.Not.
- 1919 Nordstedt, O. Förteckning öfver Marstradsöns mossor
Bot.Not.
- 1922 Medelius, S. En bryologisk utflykt till Halland.
Sv.Bot.Tidsk. bd 16.
- 1929 Persson, H. Några mosslokaler jämte ett par artstudi-
er. Bot.Not.
- 1932 Persson, H. Några för Sverige nya eller anmärkn.värd.
mossor..... Bot.Not.
- 1940 Persson, H. Några bryologiska fynd och iakttagelser.
Bot.Not.
- 1946 Hjärne, C. Ranebo lund ett numera fredat... i Boh.
Acta.Hort.Goth.
- 1959 Hallberg, P. Rhytidium rugosum i Bohuslän.Sv.Bot.Tid.
- 1950 Söderberg, I. Hypnum callichroum (Brid.)Br.& Sch. i
Halland. Svenkk.Bot.Tidsk. Bd 44
- 1960 Gillner, V. Vegetations- u. standortunter.... der
Schwedischen westküst. Acta Phytogeogr.Suec. 43.
- 1962 Nyholm, E. & Crundwell, A. Förteckning över mossor i
Bot.trädg. i Göteborg. (Säljes i Bot.trädgården Gbg).
- 1971 Hallberg, P. Vegetation auf den Schalenablagerungen
in Bohuslän. Acta Phyt.Suec. 56.

DALSLANDSEKKURSIONEN DEN 11-12 JUNI 1977

Mossornas Vänners första långexkursion gick till Västsveriges finaste landskap (!) - Dalsland. Vi var några stycken som sammanstrålade redan på fredag kväll, på gården Skuggetorp. Per-Arne Andersson, som håller på med en Dalslandsflora, hyr Skuggetorp och han hade välvilligt lånat ut gården till oss.

Resten av mossvännerna anslöt på lördag morgon vid Dalskog kyrka. Denna första dag var vi rätt många - kring femton, mycket beroende på att familjen Bohlin mangrant ställde upp. Första stoppen gjordes vid N. Båsane, en ravin vars rika mossflora upptäcktes av Dalslandsbryologen Sixten Bergström redan på 1920-talet. Han fann på detta lilla område (omkring 15 ha) inte mindre än 300 mossarter, många av dem sällsynta. I hopp om att återfinna iallafall några av hans fynd, gick vi utmed den branta bergväggen. Vi fann bl a *Abietinella abietina*, *Blindia acuta*, *Cratoneuron commutatum*, *Cynodontium jeneri*, *Cyrtomnium hymenophylloides*, *Hymenostylium recurvirostre*, *Orthothecium rufescens*, *Seligeria doniana* och *Taxiphyllum wissgrillii*. Däremot hittade vi inte *Gyroweisia tenuis*, *Haplomitrium hookeri*, *Heterocladium dimorphum* och *Seligeria brevifolia*, men det får väl bli en annan gång. OBS området är nu naturreservat, vilket gör att man inte får samla material härifrån.

Efter en stärkande lunch i det vackra vädret fortsatte vi till några skuggiga kalklerskifferbranter vid Stommen-Andeal i Bäcke socken. Här växte bl a tre av *Anomodon*-arterna (*A. attenuatus*, *longifolius*, *viticulosus*), *Barbula reflexa* och den ovanliga *Neckera besseri*.

Kvällen tillbringades med mossexaminerande på Skuggetorp. Sixten och Carl Bergströms liv och leverne var ett avsamtalsämnen. Bröderna ägde en liten handelsbod och större delen av sina liv ägnade de åt att botanisera i hemtrakten. Sixten var mycket intresserad av mossor. Hans och P.A. Larssons fynd finns sammanställda i en mossförteckning över Dal.

På söndagen åkte vi norrut, riktning Edsleskog. Ett stopp på vägen vid Dalskullen i Tisselskog socken visade sig givande. I den kalkrika rasbranten växte bl a *Homomallium incurvatum*, *Cirriphyllum tenuinerve* och *Brachythecium glareosum*. De båda senare är stora, gyllene pleurokarper som man inte

ser så ofta.

Vid Edsleskog ligger naturreservatet Bräcke ängar. Här finns "P.A. Larssons ravin", uppkallad efter den kände Dalssländske bryologen och hedersdoktor. Mossletandet gjordes med stor varsamhet, området är ju fredat. På en vägskärrning satt bl a *Seligeria recurvata*, *Ditrichum flexicaule* och *Barbula rigidula*. Barbulan känner man igen på att den har gemmae i de övre bladvecken. I själva ravinen hittade vi *Pseudoleskella nervosa* och *Plagiothecium roseanum*, innan undersökningen fick avbrytas - strömstare häckade nämligen i bäcken!

Sista målet blev nog höjdpunkten för de flesta. Vi besökte Ryr, ett kalklerskifferområde i Svansfjorden, Det är mycket kulturpåverkat med ett flertal sommarstugor, badstränder och fårbetesmarker. Men på några ställen finns plana kalkhällmarker (av somliga kallade "Dalssländs alvar"). Här gjorde Tomas helgens två största upptäckter, nämligen *Tortella inclinata* och den lilla bål-levermossan *Clelia hyalina*. Dessa båda är nya för landskapet. Dalssländ anses ju annars vara väl utforskat ur bryologisk hänseende. Andra intressanta arter var *Myurella julacea*, *Saelania glaucescens* och *Pseudoleskella catenulata*. OBS att även Ryr är naturreservat, vilket innebär att mossamlande är förbjudet.

Därmed var Dalssländsexkursionen slut, men vi är nog många som hoppas på en upprepning inom en snar framtid!

Lena

OM MOSSOR:

"SLAVARNA, SOM TJÄNA VÄXTERNA, DEM DE TÄCKA
FÖR VINTERKÖLDEN, SKYGGA FÖR SOLHETTAN, FRIA
FRAN FÖRRUTTNELSEN, MEN VIKA FÖR ALLA ANDRA"

CARL VON LINNÉ

ur Deliciare Naturae

Med Mossornas Vänner i södra Halland den 24 och 25 sept. 1977

Från Göteborg Sven Fransén, Tomas Hallingbäck och Per Olof Nyman, från södra Halland Kjell Georgson och Torbjörn Johansson. Yngve Johansson var båda dagarna iklädd hemvärnsuniform och försvarade oss hörbart endast några km från Rollstorpskärret, vilket var ett av utflyktsmålen.

På lördagen begav vi oss först till Krokån i Knäred*, ett biflöde till Lagan. På den grusiga skogsvägen ned till ån gjorde vi många "knäfall" och jämförde bl.a. Ditrichum pusillum med D. heteromallum. Strax innan ån och på något fuktigare jord noterade vi Jungermania caespiticia. Denna mycket lilla levermossa dyker nu upp litet varstans i vår landsända, här med de typiska gemmabildningarna i toppen av skotten. Bland bladlevermossorna är det väl endast denna art som kan uppvisa s.k. endogena gemma, d.v.s. sprungna ur stammens inre vävnader. Pogonatum urnigerum noterades i vackert fertila bestånd, stundom i massvegetation. Även en del andra mindre Pogonatumarter kunde vi anteckna.

Väl nere vid ån plockade Tomas upp Calypogeia arguta utmed en fuktig stig. Den är förmodligen inte alltför ovanlig trots att detta endast var det femte registrerade fyndet hos oss. P.g.a. det låga vattenståndet kunde vi bekvämt studera åkanterna och under några större ormbunkar kom dagens (för oss) första verkliga nyhet. Nardia insecta. Jag kunde (väl hemma) inte klara av den, men Tomas och Kell Damsholt (rådfrågad per brev) kom till samma resultat. Något längre nedströms bildar ån forsar och fall och på översidan av större klippor växte fertil Kiaeria blyttii. Ytterligare ett 100-tal m. söderut smalnar ån till en trång och fuktig klyfta och på en lodrät klippvägg beundrade vi den lilla vackra Douinia ovata. Vi känner endast till 2 lokaler den första upptäckt så tidigt som 1920 av Sigfrid Medelius. Strax nedanför och nästan fritt hängande från överluta växte Geocalyx graveolens. Friskt doftande och med ett underligt fettglänsande utseende. På klipporna däromkring bl. a. Iritomaria exsectiformis, Blepharostoma trichophyllum och Calypogeia mülleriana.

Vår andra lördagslokal var ett kalhygge vid Hjärneredssjöarna. Det låter kanske inte särskilt spännande för en mossvän, men betingelserna var annorlunda innan träden fälldes. Utmed stigen upp genom hygget kunde vi åter notera Jungermania caespiticia tillsammans med bl.a. Diplophyllum obtusifolium. Väl uppe på en bergsknalle tog vi matrast med sjöarna dekorativt utspridda under oss. Långt borta blånade Hallandsås.

(* Närmare bestämt till NORREFORS i Kösveka)

Strax bakom oss just där kalhygget slutar och blandskogen tar vid (mycket bok) växer en liten bladmossa och det var den som var den direkta orsaken för vårt besök. Vi har här den tredje funna lokalen i Sverige för Campylopus introflexus. Den växer på bar jord i överkanten av en brant sluttande berghäll som vetter mot söder. Tydligt har skogsavverkningen, som ökat sol-exponeringen, svårt hämmat tillväxten, ty flera av de äldre bestånden är helt nedvissnade och gulbrända medan den fläckvis på andra ställen, och troligen med den regniga sommaren 1977 som bidragande orsak, skjutit nya friska skott. Dessa är ibland prydda med den för arten typiska "vita stjärnan" i toppen av skotten, bildad av de bakåtböjda hyalina bladspetsarna. Det skall bli spännande att se om den kan överleva tills ny skog vuxit upp och bildat skärm. På återväg passerade vi ett litet kärrområde och på en murken stock visade oss här Tomas, Odontoschisma denudatum. Enstaka individ stod vackert insprängda bland bl. a. Lepidozia reptans. Det började skymma varför vi återvände till vår replipunkt på Trädgårdsg. 3 i Laholm, spisade under muntert samspråk och planerade en liten skrift i enkelt utförande i vilken vi kunde ventilera våra gemensamma intressen.

Söndagen den 25 tillbringade vi på Hallandsås. Vad vore södra Halland förutan denna härliga horstbildning? Här och var rymmer den kalk vilket naturligtvis påverkar florans. Kärret i Rollstorp är inte det rikaste på åsen men intressant ändå, varför detta blir vårt första mål. Vi vandrade sakta utmed en stenig bäck och noterade bl.a. Pellia endiviifolia, med de lustiga förgreningarna i toppen av bålen, Philonotis fontana, Orthocaulis kunzeanus, Ctenidium molluscum, Calliergon giganteum, Mnium pseudopunctatum, Fissidens osmundoides, Dicranum bonjeanii, Lophozia excisa, Scapania umbrosa, S. degenii, S. mucronata, S. paludicola och Mylia anomala. Något längre uppströms Sphagnum warnstorffii, S. teres, S. contortum samt Dicranella schreberi. Tidigare har vi här funnit Moerchia hibernica, Bryum weigeli och Sphagnum platyphyllum men dessa kunde vi inte återfinna. Vi hittade även den hos oss ovanliga Drepanocladus vernicosus samt fertil Climacium dendroides. Det blåste ganska snålkallt här uppe varför vi lämnade Rollstorp, förmodligen med mera att upptäcka till en annan gång.

Samma bäck bildar några km. norrut på åsslutningen ett mindre fall, den s.k. Hälleforsen, och vi beslutade oss för att undersöka även den. Nedanför fallet ligger stora mossklädda block och här växte ovanligt ljusgrön Hylocomium umbratum, täta Bazzania trilobata-mattor och på stenar i bäcken Dichodontium pellucidum samt Thamnum alopecurum. Just nedanför fallet där luftfuktigheten är mycket hög var den största artrikedommen. Här blev vi stående en lång stund framför de fuktdrypande klippväggarna och lät arterna "komma till oss" utan att egentligen anstränga oss. Här ett axplock ur artlistan som även innehåller några rel. krävande arter.

Ctenidium molluscum, Tortella tortuosa, Trichostomum tenuirostre, Blindia acuta,
Hygrohypnum luridum, Jungermania pumila och Scapania scandica.

Efter Hälleforsen en liten sväng in i Skåne. Först till ett rikkärr vid Ledtorpet som tyvärr var svårt söndertrampat av kor, vilket inte hindrade oss från att beundra vackert gulaktiga mattor av Helodium blandowii och slutligen ett besök i en trädgård i Östra Karup där Kjell visade oss Rhynchostegium murale på en låg cementsockel utmed en grusad trädgårdsgång.

Mycket mera är naturligtvis att säga om dessa bägge "mossdagar" men må detta vara nog. Jag hoppas att Mossornas Vänner Göteborgsentusiaster vill återvända en annan gång och till andra biotoper för att hjälpa oss att upptäcka vad där redan finns.

Torbjörn i Laholm.

Orthodontium lineare Schwaeagr. ny för Halland 1977-10-16

Strax söder om Lagans utlopp i Kattegatt ligger det s.k. Hökafältet. Det är ett ganska stort flygsandsområde som man lyckats binda med bergtall och under dessa växer ymnigt med lavar och dom vanligaste fattigmossorna.

På sina ställen är parallella diken grävda och utmed ett sådant, vid basen av en ung björk, växer en ganska tät, mörkgön matta med O. lineare

Den angavs som ny för Danmark 1948 samt för Sverige 1969 och är tydligen på marsch norrut. (Första Svenska lokalen var ^{på}Söderåsen i Skåne, K. Damsholt och K. Holmen, Lindbergia 1:115 1971)

Arten, som sedan länge varit välkänd i den södra hemisfären, upptäcktes 1920 i England, där den snabbt vann spridning.

O. lineare påminner kanske närmast om en Dicranella men det dubbla peristomet placerar den kring Bryum och Pohlia. Den saknar dock Bryums randceller, har smala plattade blad vilka i sin övre del har mycket långa celler. Basalcellerna är något uppblåsta samt gulaktiga. Stammen har tendens till 5-sidighet.

Endast sterila ex. har noterats från Hökafältet varför det skall bli mycket spännande att se om den går i frukt våren 1978.

samme Torbjörn

Mossornas Vänners andra höstexkursion 1977

Morgonen den 9 oktober strålade fyra stycken av M's vänner samman utanför Hindås jvn-station (Harry A., Lena G., Sven F. & Tomas H.).

Detta för att inventera småruta 0 a^x på mossor (se kartan).

Uppför Nessaråsen, en gammal humid granskog, gick vi och noterade under vandringen en stor ymighet av *Plagiothecium undulatum*, *Rhytidiadelphus loreus*, *Lepidozia reptans* och *Sphagnum girgensohnii*. I den mörka, trolska granskogen urskiljde Lena G en välutvecklade matta av bladmossan *Brachythecium starkei*. Tomas H hittade 4 unga exemplar *Buxbaumia viridis* på en stock. Vi påträffade praktfulla mattor av *Dicranaceer*. Invid varandra växte *Dicranum majus*, *D. fuscescens* och *D. congestum* (= *D. fuscescens* var. *congestum*) *D. majus* var i storleken tydligt störst och till färgen ljusgrön, medan *fuscescens* är kortare har mörkare grön färg. *D. congestum* slutligen har rikligt med rotludd och har rakare blad samt är högre.

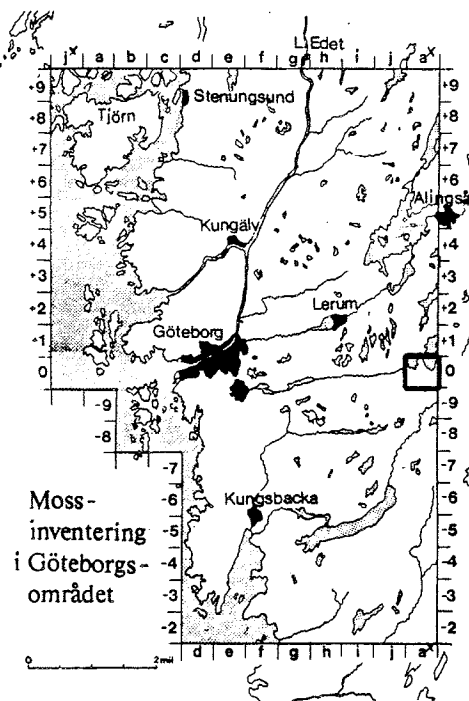
På en liten tallmosse runt Aborrtjärn påträffades levermossorna *Odontschisma sphagni*, *Kurzia pauciflora* (= *Microlepidozia setacea*), *Sphagnum russowii* och vid utloppet en vacker matta av *Sphagnum palustre*.

Sluttningen nedanför Jordåsen (norr om Ö.Nedsjön) undersöktes därefter.

På sluttningen växte blandskog med några ädla lövträd såsom alm, hassel och lind. Marken var aningen näringsrik med bl a trolldruva & blåsippan. I mossvegetationen dominerade *Thuidium tamariscinum* och *Mnium*-arter. På ett fuktigt stenblock upptäckte Harry A rikligt av *Trichostomum tenuirostre* (= *Oxystegus cylindricus*). Lena G hittade *Scapania mucronata* på en vedbit och Sven F hittade *Eurhynchium angustirete*. Intressant var också fyndet *Plagiothecium latebricola* på basen av en rutten sälgstubbe samt den västliga *Eurhynchium striatum* på marken.

Sammanlagt noterades 123 arter under exkursionen.

Tomas

LITTERATUR

från Blackwell's senaste katalog (autumn 1977)

Smith, A.J.E., The Moss Flora of Britain and Ireland,
ca 900 pp, 332 line diags. Cambridge University Press.

£30,00 (=ca 265 kr) A comprehensive guide to British
and Irish mosses, with many illustrations and keys for
the identification of all the species described.

Planerad utgivning, februari 1978

Den kommer att omfatta Musci (trol. inkl. Sphagnum)
och kommer alltså att ersätta Dixons A Student's
Handbook of British Mosses.

Sven